

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a final draft of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Erkkilä-Häkkinen, S., Nurmikko, M. & Kivivuori, J. 2023. Vapaus tehdä laatua. Talk-verkkolehti, Innopeda 6.2.2023.

Link to the original publication: <https://talk.turkuamk.fi/innopeda/vapaus-tehda-laatua/>

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Vapaus tehdä laatua

06.02.2023

Kirjoittajat

Sirpa Erkkilä-Häkkinen Lehtori, Turun ammattikorkeakoulu

Marika Nurmikko Lehtori, Turun ammattikorkeakoulu

Jaana Kivivuori Lehtori, Turun ammattikorkeakoulu

Opettajan työ on ohjaamista ja yhteistyötä – opettaja ja opiskelijat saavuttavat parhaimmat tulokset yhdessä. Uudistukset syntyvät luovuudesta. Vaatii uskallusta, vapautta, innostusta ja aikaa testata uusia opetustapoja. Uudistukset edellyttävät mahdollisuuksia ja aikaa kokeilla eri menetelmiä.

Suomessa on pitkät koulutusperinteet ja opettajilla vahva osaaminen. Kulttuurimme on luonut tiukat vaatimukset opettajuuteen ja laadukkaaseen opetukseen. Riittäisikö kuitenkin vain hyvä keskitaso? Minkä verran voimme opetuksessamme laskea osaamistasovaatimuksia? Yhteiskunnassa on edelleen vallalla virheiden pelko: lasketaan virheiden määrää ja rangaistaan virheistä, kun ne pitäisikin nähdä oppimisen yhtenä mahdollisuutena. Albert Einstein on todennut, että jollei ole tehnyt virheitä, ei ole yrittänyt yhtään mitään uutta.

A person who never made a mistake, never tried anything new. (Albert Einstein)

Virheiden tekeminen on inhimillistä, ja mokat kuuluvat osana työelämään. Saatamme tunnilla muotoilla asioita epätarkasti, unohtaa mainita olennaisia asioita, puhutella opiskelijoita asenteellisen sukupuolittuneesti tai merkitä arvosanan epähuomiossa viereisen opiskelijan sarakkeeseen. Kaikki on kuitenkin korjattavissa.

On tärkeää, että asia otetaan puheeksi, pahoitellaan tapahtunutta ja korjataan tehdyt virheet. Korjausliikkeet tehdään mallikkaasti opiskelijoiden ja opettajien yhteistyöllä. Yhteistyö on voimallista. Viime syksyn ilahduttavina yhteistyön hetkinä oli havaita, miten kolmannen vuosikurssin opiskelijat muodostivat kahden etäopiskeluvuoden jälkeen sosiaalisia suhteita ja jakoivat osaamisensa pienryhmissä työskennellen. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden harjoitustyöraportissa oli pohdittu muun muassa, miten kestävä kehityksen voisi huomioida rakennussuunnittelussa, ja prosessityöskentelyn tuloksena lähteiden merkintä alkoi sujua kolmannen harjoittelukierroksen jälkeen.

Opettaja toimii elämänhallinnan esimerkinä

Koulutamme tulevia rakennusinsinöörejä ja -mestareita. Monet valmistuneista opiskelijoista tulevat toimimaan vastuullisissa tehtävissä työnjohtajina ja miljoonahankkeiden vetäjinä. Miten valmistamme opiskelijamme näihin osaamistehtäviin?

Kokosimme menestyksekkään toiminnan kolme peruskiveä. Kunnon opettaja

1. valtaa oman työnurkkauksen sekä kotona että työpaikalla
2. arvioi harjoitustyöt ja lukee kännykästään vielä yhden sähköpostin illalla ennen nukkumaanmenoa
3. on aina töissä ja tavoitettavissa.

Kun opettajan elämänhallinta on hukassa, hän opettaa tapojaan myös opiskelijoilleen. ”Ulkoile, nuku ja syö monipuolisesti!” toivottaa työterveyslääkäri uupuneelle työntekijälle. Lääkäri kehottaa pitämään huolta itsestä ja varoittaa seurauksista, kun opettaja luopuu omasta kuntosalivuorostaan. Vaikka luova työskentely edellyttää kaaosta, jonka kesyttäminen on osa prosessia (Lämsä 2009), on säännöllisyydessä ja rutiineissa puolensa.

Todennäköisesti meistä jokainen tuntee entuudestaan työterveyslääkäriin ohjeet. Jos elämäntapamuutos olisi helppo, meistä jokainen toimisi jo niin. Miten siis opettaja vieroitetaan unikavereistaan, läppäristä ja kännykistä? Opettaja toimii opiskelijoilleen elämänhallinnan esimerkkinä.

Opettaja kannustaa

Opettajan kannustus opiskelijan omaan ajatteluun toimii oppijan motivaattorina (Saarinen & Lonka 2000, 236–240). Opettaja voi pedagogisin keinoin lisätä yhteisöllisyyttä esimerkiksi ryhmäyttämällä. Kannustaa voi muun muassa palautetta antamalla. Erityisesti rakentavan palautteen antamista opetellaan puolin ja toisin. Yhteisöllisyyden puute heijastuu kaikkeen tekemiseen: rakentava palaute edistää yhteisöllisyyden syntymistä.

Alastaan innostuneet opiskelijat lukevat, tutkivat ja soveltavat uutta tietoa omatoimisesti. Innostuneelle opiskelijalle on helpompi antaa vapautta opintojen suhteen, koska voi luottaa siihen, että työt tehdään hyvin. Samalla opiskelijat luovat yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia verkostoja, jolloin opettajan rooli vahvistuu ohjaajana ja opastajana.

Luottamus sitouttaa

Työssä meitä ohjaavat säännöt ja tietynlainen ilmapiiri. Tästä Anna-Maija Lämsä (2009) käyttää termiä työkuri. Johtajakeskeinen, työtä tarkasti kontrolloiva ilmapiiri ei johda tehokkaaseen tuottavuuteen, koska ihminen kaipaa vapautta ja luovuutta. Asiantuntijatyö muuttuu jatkuvasti, ja työhön liittyvä kehittäminen vaatii luovuutta. Luovuuden edellytyksenä on vapaus. Vapauden edellytyksenä taas on luottamus, mikä puolestaan edellyttää luottamusjohtamista. (Lämsä 2009.)

Vapaus voidaan nähdä luottamuksena osaamiseen. Kun työyhteisössä luotetaan eri osapuoliin, se voi parhaimmillaan kasvattaa niin yksilöiden kuin työyhteisönkin vastuuntuntoa.

Luottamuksellisessa ilmapiirissä työntekijä tuntee olonsa turvalliseksi, sitoutuu ja verkostoituu helpommin. Turvallisessa ilmapiirissä uskalletaan ideoida ja heittäytyä. Luottamusta ei haluta rikkoa, sitä ei haluta menettää eikä käyttää hyväksi – luottamukseen ja

vapauteen vastataan vastuuntuntoisesti. (Lämsä 2009.) Akateeminen vapaus tehdä työtä ja esihenkilön luottamus kannustavat tekemään työtä laadukkaasti.

Työyhteisössä jokainen on alansa asiantuntija, mikä luo kollektiivisesti älykkään yhteisön. Tämä on pohjana organisaatioluottamukselle, joka ilmenee myös opiskelijoiden työskentelyssä: kannustavassa tiimissä on ilo työskennellä, ja keskustelujen voimasta syntyy uutta. (Vihonen 2022, 122.)

Työn imu vähentää työkuormaa

Laadukkaan työn edellytyksenä on myös koettu työn imu, joka määritellään tarmokkuutena, omistautumisena ja uppoutumisena työhön (Schaufeli ym. 2002). Marja-Kristiina Lerkkasen ym. (2020) tutkimuksessa opettajan työn pedagogisesta laadusta on todettu, että vaikka opettajat kokevat työn imua (work engagement), niin suuri työkuorma, paljon ohjausta tarvitsevat opiskelijat, töiden ruuhkautuminen sekä muut kuin opetustehtävät kuormittivat heitä.

Työn imua kokevat ja vähemmän stressaantuneet opettajat ovat opiskelijalähtöisempiä ja pyrkivät vuorovaikutukselliseen opetustyöhön. Ulkopuolelta tulevat vaatimukset kuormittavat, aiheuttavat stressiä sekä vähentävät työn imua. (Lerkkanen ym. 2020.)

Työn imun puuttuminen ei tarkoita samaa kuin uupuminen (Schaufeli ym. 2002). Lerkkasen ym. (2020) mukaan työhön liittyvällä stressillä ja työuupumuksella on negatiivinen vaikutus opetustyöhön.

Mitä vähemmän opettajat kokivat stressiä ja uupumusta, sitä enemmän opettajat arvioivat osoittavansa luokkansa oppilaille lämpimyyttä, välittämistä ja arvostusta. (Lerkkanen ym. 2020)

Vuorovaikutussuhteet opiskelijoiden kanssa voimistavat työn imua ja työstä koettua iloa. Työn imu kannattelee. Ylikuormitus ja kiire tappavat työn ilon.

Lempeys parantaa kamelin katkenneen selän

Tietotekniset ongelmat, tarkistamattomat harjoitukset ja yöllä valmisteltu opetus voivat uuvuttaa. Ajanhallintakonsulttien neuvo töiden aikatauluttamisesta kiukuttaa. Jos meillä olisi kaikki aika maailmassa kehittää erilaisia opetustapoja, uudistaa kurssiaineistot, opettaa kokeilun ja erehtymisen kautta, tutustua opiskelijoiden kanssa rauhassa ja yksilötasolla harjoitukseen, selostaa ilmiö ja nähdä, kun ajatus loksahda paikoilleen, kaikki haasteet olisi ratkaistu.

To plant a garden, is to believe in tomorrow. (Audrey Hepburn)

Entäpä opiskelijoiden haasteet? Vaatimusten paineet ja infoähky kuormittavat opiskelua. Lisäksi monet heistä kokevat itsensä yksinäisiksi vieraalla opiskelupaikkakunnalla pienessä

yksiossä. Kaverit ovat jääneet kotipaikkakunnalle, ja uusien kavereussuhteiden solmimiseen menee aikaa. Opiskelijatkin haluavat vaihtaa kuulumisia, keskustella ja luoda yhteisöllisyyttä. Opettajien tavoin opiskelijat kaipaavat selkeitä rakenteita ja aikaa tekemiselleen. Oppiminen on kuin puutarhan kasvattamista.

Luotamme omaan opettajuuteen

Opettajina luotamme osaamiseemme opiskelijoiden ajattelun kehittäjinä. Opettajalla on vapaus tehdä tiedonpaljoudesta valintoja opetustavoitteiden mukaisesti. Monialaisella yhteistyöllä, yhdessä tekemällä ja uusia tapoja kokeilemalla valmistelemme uusia toimivia käytäntöjä ja opiskelijoita työelämän uudistajiksi.

Opettajan ei tarvitse olla aina tavoitettavissa. Toimillamme näytämme työn tekemisen esimerkkiä opiskelijoillemme. Meillä on vapaus tehdä laatua, kunhan muistamme huolehtia myös itsestämme asettamalla työllemme selkeät rajat. Meillä ja työllämme on merkitystä.

Kuva: Pexels RODNAE Productions

Lähteet

Lerikkanen, M.-K.; Pakarinen, E.; Messala, M.; Penttinen, V.; Aulén, A.-M. & Jögi, A.-L. 2020. Opettajien työhyvinvointi ja sen yhteys pedagogisen työn laatuun. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 358. Työsuojelurahasto.

Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71977/978-951-39-8324-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lämsä, A.-M. 2009. Eettinen johtaminen edistää luottamusta työyhteisössä. Virkaanastujaisesitelmä Jyväskylän yliopisto 4.11.2009.

Saatavissa https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2009/11/tiedote-2009-11-04-13-20-26-485277/virkaan_lamsa.pdf

Saarinen, E. & Lonka, K. 2000. Muodonmuutos. Avauksia henkiseen kasvuun. Helsinki: WSOY.

Schaufeli, W. B.; Salanova, M.; González-Romá, V. & Bakker, A. B. 2002. The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 3(1), 71–92.

Saatavissa <https://doi.org/10.1023/A:1015630930326>

Vihonen, A. 2022. Luottamus, pelon poistava voima. Kuinka säilyttää luottamus muutoksessa. Helsinki: Books on Demand.